

K PLNĚNÍ KONCEPCE ROZVOJE KNIHOVEN V ČESKÉ REPUBLICE NA LÉTA 2004 – 2010

Vít Richter, Národní knihovna ČR
Blanka Skučková, Ministerstvo kultury ČR

Na základě usnesení vlády ČR ze dne 7. července 2004 č. 679 o Koncepci rozvoje knihoven v České republice na léta 2004–2010 předložilo Ministerstvo kultury dne 18. 7. 2007 vládě ČR k informaci průběžnou zprávu o jejím plnění.

Koncepce stanovila směry vývoje knihovnictví na 7 let. Její zásadní částí jsou tři desítky dílčích cílů v oblastech formování knihovního systému, rovného přístupu k veřejným knihovnickým a informačním službám, tvorby a zpracování knihovních fondů a informačních zdrojů, ochrany a zpřístupnění kulturního dědictví a rozvoje lidských zdrojů, jejichž společným cílem je zajistit občanům ČR právo na rovný přístup k informacím tak, jak je formulován v zákoně č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných informačních a knihovnických služeb, v platném znění.

Průběžná zpráva byla zpracována na základě podkladů odborné veřejnosti pod vedením poradního orgánu ministra kultury pro oblast knihoven Ústřední knihovnické rady a sdělení a připomínek ústředních orgánů státní správy a krajů, jichž se problematika knihoven dotýká a některé z nich jsou zainteresovanými partnery při plnění dílčích úkolů. Obsahuje hodnocení plnění všech cílů včetně aktualizace některých z nich pro další období.

KONCEPCE ROZVOJE KNIHOVEN V ČESKÉ REPUBLICE NA LÉTA 2004 – 2010

Vyhodnocení Konceptce a její aktualizace byla dne 18.7.2007 vzata na vědomí vládou ČR

Vít Richter, Národní knihovna ČR

Hlavní cíl Konceptce

Prostřednictvím knihovního systému¹ umožnit občanům rovný přístup k publikovaným dokumentům a dalším informačním zdrojům v jakékoliv formě. Vytvářet informační infrastrukturu pro výchovu a celoživotní vzdělávání, uspokojování kulturních zájmů občanů, výzkumnou a vývojovou činnost a podílet se na ekonomických aktivitách a nezávislém rozhodování jednotlivce.

Dílčí cíle Konceptce

A. Formování knihovního systému

1. Definovat, dokončit, stabilizovat a rozvinout funkce strukturovaného a vnitřně integrovaného systému knihoven a informačních institucí, který s využitím informačních technologií a nezávisle na resortní, regionální a oborové příslušnosti umožní propojení a kooperaci, včetně zapojení knihoven do mezinárodní spolupráce, zejména v rámci EU.

Termín: Průběžně

Dopad na státní rozpočet: Uveden v tabulce dotačních programů. Spolupráce ostatních ministerstev: Součinnost ministerstev, ústředních orgánů státní správy, AV ČR a všech knihoven i jejich provozovatelů

Regionální rozměr: Součinnost krajů a obcí

Doporučení: Zahrnout spolupráci knihoven do koncepcí rozvoje oblasti vzdělávání, výzkumu, kultury a podporovat jejich součinnost

Plnění:

- Knihovny různých typů, velikostí i zaměření spolupracují na vytváření kooperativních systémů, jakými jsou souborné katalogy, portá-

¹ § 3 odst. 1. zákona 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb

ly, sdílená katalogizace apod. K významné spolupráci patří vytváření konsorcií pro sdílení licencí na přístup k elektronickým informačním zdrojům. Spolupráce knihoven různých typů probíhá na bázi dobrovolnosti s cílem uspokojit uživatele, kterým slouží, v řadě případů je však ovlivněna osobnostními a vzdělanostními limity managementu knihoven i jejich pracovníků. Nepodařilo se najít cesty pro navržení funkční struktury systému, pro formální zakotvení mechanismů propojení a kooperace knihoven.

- Většina (ne však všechny) dotační programy jsou vyhlašovány tak, aby podporovaly vzájemnou spolupráci knihoven při realizaci projektů.
- Významným faktorem podpory spolupráce je činnost profesních knihovnických sdružení (Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, Sdružení knihoven ČR, Asociace knihoven vysokých škol).
- Oblast knihoven zřizovaných a provozovaných kraji a obcemi:
 - pozitiva:
 - V rámci systému podpory regionálních funkcí knihoven byl vytvořen stabilní a fungující systém, do kterého jsou v každém kraji kromě krajské knihovny a pověřených knihoven zapojeny také další veřejné knihovny s profesionálními pracovníky pro metodickou i praktickou pomoc knihovnám v malých obcích.
 - negativa:
 - Nedaří se začlenit knihovny do systému vzdělávání. Knihovny nejsou často chápány jako základní infrastruktura vzdělávacího systému školního a mimoškolního (dalšího) vzdělávání.
 - Dosud se systémově nedaří realizovat mezioborovou spolupráci na úrovni krajů.

Ministerstvo kultury projedná s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy možné způsoby začlenění knihoven do systému vzdělávání. Ve spolupráci s Ústřední knihovnickou radou a profesními organizacemi vytvoří metodický materiál jako podpůrný nástroj při prosazování mezioborové spolupráce na úrovni krajů i její konkrétní realizace mezi knihovnami a školami.
- Oblast specializovaných knihoven:
 - V návaznosti na Koncepci rozvoje knihoven ČR na léta 2004 - 2010 připravilo v roce 2005 Ministerstvo zdravotnictví Koncepci rozvoje sítě zdravotnických knihoven na léta 2005 - 2010, k jejíž koordinaci byla zřízena Komise veřejných informačních služeb ve zdravotnictví MZ ČR.
 - Ministerstvo životního prostředí provozuje jednotný informační systém o životním prostředí, jehož součástí jsou i veřejné kni-

hovnické a informační služby. Strategie MŽP v této oblasti je stanovena usnesením vlády ČR č. 338 ze dne 12. 12. 1990 (tzv. Duhový program). Síť knihoven a informačních středisek resortu MŽP je koordinována Poradním sborem pro veřejné knihovnické a informační služby organizací resortu MŽP a spolupracujících organizací.

- Připravuje se koncepce rozvoje knihovnických a informačních služeb v oblasti zemědělství.
2. Zlepšit právní zakotvení systému knihoven a podpořit jeho integrační, koordinační a kooperační funkce ekonomickými nástroji.

Zajistí: MK novelou knihovního zákona

Termín: 2006

Dopad na státní rozpočet: Nepředpokládá se dopad na státní rozpočet

Plnění:

Ve sledovaném období 2004 – 2006 bylo přijato několik nepřímých a jedna přímá novela zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovni zákon), související s fungováním systému knihoven:

1. Zákon č. 1/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
2. Zákon č. 216/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
3. Zákon č. 341/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovni zákon), ve znění zákona č. 1/2005 Sb.
4. Nařízení vlády č. 235/2005 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 288/2002 Sb., kterým se stanoví pravidla poskytování dotací na podporu knihoven.

Uvedené novely řešily zejména:

- Převod kompetencí a finančních prostředků k zabezpečení regionálních funkcí knihoven z Ministerstva kultury do působnosti krajů.
- Vymezení kompetence Národní knihovny ČR při koordinaci regionálních funkcí knihoven v rámci ČR.
- Ustavení kompetence Národní knihovny ČR za úhrady odměn držitelům autorských práv za užití autorských děl v knihovnách.

- Zpřesnění definice veřejných knihovnických a informačních služeb.
 - Odklad termínu poskytování služby dle ustanovení § 4, odst. 1, písm. d), tj. přístup k informacím na internetu, do 31.12.2007. Nebudou-li knihovny tuto službu poskytovat po tomto datu, ministerstvo zruší jejich zápis v evidenci knihoven, čímž pozbudou možnosti žádat o účelově určené dotace ze státního rozpočtu.
3. Podporovat oborovou kooperaci v systému knihoven a budovat specializované knihovny jako garanty knihovnických a informačních služeb pro jednotlivé obory.

Termín: Průběžně

Dopad na státní rozpočet: Zahrnuto v programech VISK a Výzkum a vývoj

Spolupráce ostatních ministerstev: Součinnost ministerstev, ústředních orgánů státní správy a AV ČR, zejména MŠMT, MZd, MZe (propojení informačních toků krajských knihoven na krajská informační centra zaměřená na rozvoj venkova a zemědělství), Ministerstva životního prostředí, Ministerstva průmyslu a obchodu, Ministerstva pro místní rozvoj, Ministerstva dopravy

Regionální rozměr: Součinnost krajů a krajských knihoven

Plnění:

Plněno zčásti. Ministerstvo kultury ve spolupráci s Ústřední knihovnickou radou a profesními sdruženími bude usilovat o vymezení oborové specializace knihoven a podle možností státního rozpočtu ji podpoří státní dotací na doplňování literatury. Mezi ústředními (specializovanými) knihovnami již k základní specializaci došlo, je však třeba ji dopracovat.

Vymezení oborové specializace naráží na nedořešení knihovního systému jako rámce pro kooperaci mezi knihovnami různých typů a definování jejich kompetencí. Ministerstvo kultury provede ve spolupráci s Ústřední knihovnickou radou analýzu možností zlepšení kooperace knihoven různých typů v rámci systému knihoven ČR.

4. Dosáhnout maximální kompatibility a unifikace knihovnických činností a systémů v národním a mezinárodním měřítku s cílem zlepšit kvalitu služeb, zvýšit efektivitu činnosti knihoven a odstranit duplicitu činností a tím zvýšit hospodárnost ve využívání veřejných prostředků věnovaných na zajištění činnosti knihoven.

Termín: Průběžně

Dopad na státní rozpočet: Zahrnuto v programech VISK a Výzkum a vývoj a v rámci rozpočtu ministerstev, ústředních orgánů státní správy a AV ČR

Doporučení: Knihovnám, jejím provozovatelům a zřizovatelům - zohlednit kritéria kompatibility a unifikace knihovnických činností a systémů při vynakládání veřejných prostředků na činnost knihoven

Plnění:

- V ČR jsou aplikovány všechny mezinárodní standardy pro oblast knihoven. Lze hovořit o praktickém užití národních formátů pro digitalizované dokumenty, a to rukopisy a staré tisky, periodika a monografie, v rovině popisných metadat. Pro metadata administrativní, strukturální a technická probíhá příprava národních standardů v souvislosti s přípravou vybudování spolehlivého digitálního úložiště.
- Plnění standardů je zahrnuto jako podmínka pro poskytnutí dotace na realizaci projektů v rámci všech dotačních programů vyhlašovaných Ministerstvem kultury.
- Praktické uplatnění standardů v knihovnách na různých úrovních je dlouhodobým procesem. Při praktické realizaci kooperativních projektů se ukazuje, že řada knihoven rezignuje na dohodnutá pravidla a standardy, a tím dlouhodobě snižuje svůj potenciál pro zapojení do spolupráce na národní i mezinárodní úrovni. Míra uplatnění standardů je často ovlivněna osobnostními a vzdělanostními limity managementu knihoven a jejich pracovníků.
- Snadné zapojení hlavních českých informačních zdrojů do mezinárodních portálů je praktickým důkazem kompatibility zdejších knihovnických činností a centrálních systémů v mezinárodním měřítku. Národní knihovna ČR se zapojila pomocí protokolu OAI-PMH do Evropské knihovny TEL těmito informačními zdroji: Online katalog Národní knihovny ČR, Souborný katalog ČR, Česká národní bibliografie a digitální knihovny Manuscriptorium a Kramerius. Národní knihovna ČR předává záznamy českých dokumentů do největšího světového souborného katalogu WorldCat, přebírání záznamů ze zahraničních zdrojů je již rutinní činností. Manuscriptorium je dále zapojeno do portálu Konsorcia evropských vědeckých knihoven CERL-MSS. Důkazem kompatibility a unifikace v národním měřítku je spolupráce českých knihoven v oblasti novodobých fondů v rámci Souborného katalogu ČR i zastřešení jejich zdrojů prostřednictvím portálu Jednotná informační brána. V oblasti histo-

rických a vzácných fondů je stejně významná spolupráce v rámci Manuscriptoria.

5. Podpořit rozvoj činnosti knihoven metodickou a poradenskou činností.

Zajistí: NK ČR, Moravská zemská knihovna v Brně, krajské knihovny, specializované knihovny a jejich zřizovatelé

Termín: Průběžně

Dopad na státní rozpočet: Zahrnuto v programu Knihovna 21. století

Spolupráce ostatních ministerstev: MŠMT, MZd, AV ČR, MZe

Regionální rozměr: Krajské knihovny v rámci výkonu regionálních funkcí knihoven

Doporučení: Ve vybraných knihovnách vytvořit podmínky pro zajištění metodické a poradenské činnosti pro specializované oblasti činnosti knihoven

Plnění:

- Metodickou a poradenskou činnost realizují:
 - Na celostátní úrovni Národní knihovna ČR, Národní lékařská knihovna, Ústav zemědělských a potravinářských informací, Knihovna Akademie věd ČR, Národní pedagogická knihovna Komenského.
 - Na krajské úrovni všechny krajské knihovny v rámci výkonu regionálních funkcí knihoven.
- Pro některé oblasti není stanoven institucionální garant pro zajišťování poradenské a konzultační činnosti, přesto je zajišťována neformálně – např. pro oblast výtvarného umění a architektury Knihovnou Uměleckoprůmyslového musea v Praze.
- Pro vybrané oblasti je poradenská a konzultační činnost zajišťována profesním sdružením SKIP, např. v práci s dětmi a mládeží, pro knihovny muzeí a galerií (ve spolupráci s Asociací muzeí a galerií), v oblasti výstavby knihoven. Rozsah a kvalita této činnosti je limitována mírou dobrovolné práce a finančním zajištěním.
- Z hlediska budoucího vývoje je nezbytné podpořit poradenskou a metodickou činnost v těchto oblastech:
 - Využívání strukturálních fondů EU
 - Výstavba a rekonstrukce knihoven
 - Četba, čtenářství
 - Práce s dětmi a mládeží
 - Práce se zdravotně postiženými a dalšími sociálními skupinami obyvatel s vyšším rizikem sociálního vyloučení
- Národní síť veřejných informačních služeb ve zdravotnictví je formována na principech regionálních center pro integrované činnosti

lékařských fakult, fakultních nemocnic a dalších specializovaných zařízení. V dalším období je třeba se zaměřit na definování rozdílné hierarchie informačních potřeb různých typů pracovišť a posílit metodickou činnost Národní lékařské knihovny směrem k regionům, zejména v koordinaci vzdělávacích aktivit a integrace zdrojů a služeb.

B. Rovný přístup k veřejným knihovnickým a informačním službám

6. Vytvořit podmínky pro zajištění rovného přístupu ke všem druhům publikovaných dokumentů pro účely vzdělávání, výzkumu, vývoje a zpřístupňování kulturního dědictví při současném zajištění ochrany práv duševního vlastnictví v souladu s národními i mezinárodními předpisy.

Zajistí: MK novelou autorského zákona

Termín: 2004

Dopad na státní rozpočet: platba za licenci za půjčování zvukových záznamů v knihovnách je zahrnuta v rozpočtu MK

Doporučení: připravit novelu autorského zákona, která bude v souladu s mezinárodními úmluvami a doporučeními a současně vytvoří prostor pro užití autorských děl pro účely vzdělávání, výzkumu a vývoje a zpřístupňování kulturních hodnot

Plnění:

- Dne 25. dubna 2006 byla schválena novela autorského zákona², která ustanovila princip odměn za půjčování textových dokumentů v knihovnách. Odměny autorům jsou prostřednictvím Národní knihovny ČR hrazeny ze státního rozpočtu. Přijatá novela aplikovala do českého prostředí zásady směrnice EU č. 29/2001 o harmonizaci některých aspektů práva autorského a práv souvisejících v informační společnosti, což otevřelo některé možnosti využívání autorských děl v digitálním prostředí.
- Absenční půjčování zvukově obrazových záznamů je možné se souhlasem nositelů práv (který většinou uděluje výrobce), což je pro praktické využití ve výpůjčních službách obtížně realizovatelné. Tyto dokumenty mohou knihovny půjčovat na základě knihovní licence na místě samém či na terminálech za podmínek podle § 37 odst. 1 písm. c) autorského zákona.

² Novela autorského zákona: zákon č. 216/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

- Zatím neřešena zůstává autorskoprávní problematika digitalizace knihovních fondů a dalších částí kulturního bohatství archivů a muzeí. Jedná se zejména o oblast nakládání s tzv. osiřelými autorskými díly (díla anonymní nebo díla, u kterých není možné zjistit autora nebo je autor nedostupný). Legislativní vakuum je příčinou toho, že digitalizace je jen omezeně využívána pro zpřístupnění kulturního bohatství. Česká republika je zapojena do iniciativ Evropské komise v oblasti digitalizace: Sdělení i2010:Digitální knihovny (2005/1194), Doporučení k digitalizaci a online zpřístupnění kulturního materiálu a jeho digitálnímu uchování (2006/585/EC) a Závěry Rady k témuž (2006/C 297/01)“, které usilují o zpřístupnění evropského kulturního bohatství v digitálním prostředí.

Aktualizace

Termín: 2008

Dopad na státní rozpočet: Nepředpokládá se dopad na státní rozpočet

Doporučení: Aplikovat doporučení vyplývající z dokumentů Evropské komise Sdělení i2010:Digitální knihovny (2005/1194),

Doporučení k digitalizaci a online zpřístupnění kulturního materiálu a jeho digitálnímu uchování (2006/585/EC) a Závěry Rady k témuž (2006/C 297/01). Vytvořit předpoklady pro smluvní sjednávání licencí mezi držiteli autorských práv, knihovnami, archivy, muzei a dalšími subjekty. V případě potřeby připravit novelu autorského zákona, která bude v souladu s mezinárodními úmluvami a doporučeními a současně vytvoří prostor pro užití autorských děl pro účely vzdělávání, výzkumu a vývoje a zpřístupňování kulturních hodnot

7. Stanovit výkonové a kvalitativní parametry činnosti knihoven a poskytování VKIS s cílem jejich zefektivnění. Zajistit vyhodnocování a kontrolu těchto parametrů.

Zajistí: MK ve spolupráci s NK ČR

MK vydá formou metodického pokynu standard výkonu VKIS knihoven provozovaných obcemi a krajských knihoven, které současně plní funkci základní knihovny.

Termín: 2004

*Dopad na státní rozpočet: Nepředpokládá se dopad na státní rozpočet
Spolupráce ostatních ministerstev: Součinnost knihoven ze všech resortů*

Regionální rozměr: Součinnost krajských knihoven, při vyhodnocování a kontrole standardů VKIS se předpokládá součinnost MV, krajů a obcí

Doporučení: Optimalizovat sledování statistických údajů o výkonech knihoven ve všech typech knihoven, zajistit jejich vzájemnou provázanost (ve spolupráci s Národním informačním a poradenským střediskem pro kulturu a Ústavem pro informace ve vzdělávání)

Plnění:

- Ministerstvo kultury vydalo Metodický pokyn k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb (dále „VKIS“) poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky. Metodický pokyn byl publikován v odborném tisku a v periodikách zaměřených na veřejnou správu a jeho aplikace byla prezentována na odborných seminářích.
 - V roce 2005 byl poprvé vyhodnocen standard VKIS na celostátní úrovni. Krajské knihovny postupně začínají hodnotit veřejné knihovny ve svém kraji s využitím tohoto standardu. O výsledcích jsou informováni provozovatelé knihoven, což zvyšuje jejich motivaci ke zlepšování činnosti vlastní knihovny.
 - V roce 2004 byl zahájen projekt měření výkonu a vzájemného porovnávání veřejných knihoven metodou benchmarkingu, na kterém spolupracuje 40 knihoven. Byl vytvořen systém indikátorů pro benchmarking a ve spolupráci s NIPOS je připravována databáze pro vzájemné porovnávání výkonnosti knihoven.
8. Pokračovat v realizaci regionálních funkcí knihoven a informovat krajské systémy knihoven na principu spolupráce všech knihoven regionu tak, aby bylo dosaženo standardizované úrovně VKIS, včetně informační obsluhy uživatelů VKIS – obyvatel malých obcí.

Zajistí: Kraj

Termín: Průběžně

Dopad na rozpočty krajů: Novelou zákona o rozpočtovém určení daní č. 243/2000 Sb.

Doporučení: MK vydá metodické doporučení pro výkon regionálních funkcí

Plnění:

- Výkon regionálních funkcí knihoven je jedním z důležitých nástrojů naplňování cílů Koncepce. Do konce roku 2004 byl výkon regionálních funkcí financován ze státního rozpočtu prostřednictvím kapitoly Ministerstvo kultury, od 1.1.2005 je financování regionálních funkcí v kompetenci krajů³.

³ Finanční prostředky byly do rozpočtu krajů převedeny dle zák.č. 1/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých

- Národní knihovna ČR je na základě knihovního zákona pověřena koordinací a vyhodnocováním výkonu regionálních funkcí knihoven na celostátní úrovni, kterou prakticky realizuje ve spolupráci se sekci Sdružení knihoven ČR pro regionální funkce.
 - Koordinace je realizována individuálními konzultacemi, pravidelnými poradami s odpovědnými pracovníky krajských knihoven a zpracováním a zveřejněním celorepublikových výročních zpráv výkonu regionálních funkcí knihoven.⁴ Analytické zprávy a srovnávací analýzy jsou k dispozici krajským úřadům.
 - Důležitým nástrojem koordinace je standard pro výkon regionálních funkcí, který zpracovala Národní knihovna ČR a který byl vydán jako metodický pokyn Ministerstva kultury pod názvem Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území ČR⁵. Standard je užíván při zpracovávání krajských koncepcí regionálních funkcí, pravidel a plánů.
 - Ve financování regionálních funkcí knihoven se po přechodu do kompetence krajů objevily odchylky od objemu finančních prostředků, vynakládaného na jednotlivé kraje v období financovaném z rozpočtu kapitoly Ministerstva kultury. V některých krajích jsou regionální funkce průběžně financovány ve stejném, případně vyšším objemu - dochází k zohlednění inflace a dalších vlivů (Praha, Jihočeský kraj, Karlovarský kraj, Olomoucký kraj, Moravskoslezský kraj a další), v jiných krajích naopak dochází k podstatným redukcím dotace, a tím i ke snižování rozsahu a kvality podpůrných služeb pro knihovny v malých obcích (např. Plzeňský kraj, Ústecký kraj). Dlouhodobé podfinancování podpůrného servisu pro malé knihovny může vést postupně k jejich stagnaci a následně k rušení knihoven.
9. Napojit všechny knihovny provozované veřejnou správou na internet prostřednictvím komunikační infrastruktury veřejné správy a rozšířit tak nabídku veřejně přístupných internetových stanic zejména v malých obcích ČR.

dání územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Částka 1 Sbírky zákonů 2005, str. 1 – 6.

⁴ Dostupné též na http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=10_RegFceRozc.htm

⁵ METODICKÝ pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky Praha: Ministerstvo kultury ČR, 2005. 16 s. Dostupné na <http://knihovnam.nkp.cz/docs/MetPokynMK05.doc>

Zajistí: MI ve spolupráci s MK dle usnesení vlády ČR ze dne 14. 1. 2004 č. 44

Termín: 2006

Dopad na státní rozpočet: Zahrnuto v programu VISK a rozpočtu MI v rámci Komunikační infrastruktury informačních systémů veřejné správy

Regionální rozměr: Předpokládá se součinnost krajů a krajských knihoven

Doporučení: Pro internetizaci knihoven využít strukturální fondy EU

Plnění:

- Na základě usnesení vlády⁶ č. 877 ze dne 15. září 2004 a č. 190 ze dne 28. února 2007 je ve spolupráci Ministerstva informatiky a Ministerstva kultury realizován „Projekt internetizace knihoven“ (dále „PIK“). V jeho rámci může každá knihovna vedená v evidenci Ministerstva kultury získat bezplatné připojení k internetu s tím, že náklady na komunikační poplatky jsou hrazeny ze státního rozpočtu. Knihovny zapojené do PIK zajišťují nejširší veřejnosti rovný přístup k veřejnému internetu, a podstatně tak eliminují důsledky možného sociálního vyloučení.

⁶ Usnesení vlády ČR č. 877 ze dne 15. září 2004 o Projektu internetizace knihoven a účasti státního rozpočtu České republiky na financování tohoto projektu, Usnesení vlády ČR č. 1032 ze dne 30. srpna 2006 o pokračování projektu internetizace knihoven a Usnesení vlády ČR č. 190 ze dne 28. února 2007 o zrušení usnesení vlády ze dne 30. srpna 2006 č. 1032, o pokračování projektu internetizace knihoven.

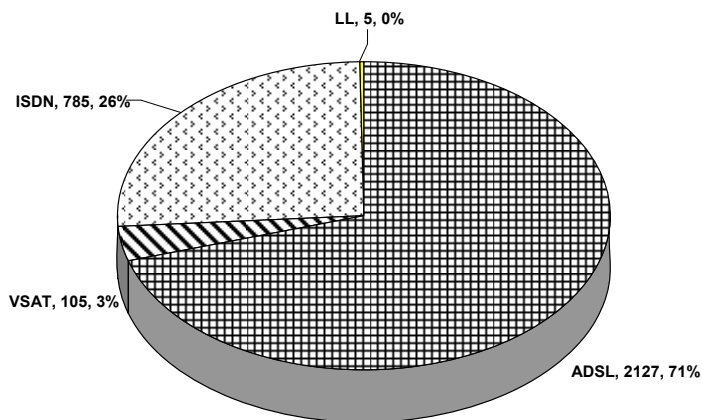
Rozdíl mezi finančními prostředky převedenými ze státu na kraje a následně kraji na výkon regionálních funkcí knihovnám skutečně přidělenými v roce 2005 (uváděno v tis. Kč):

Kraj	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Celkem
Ze státního do krajského rozpočtu	2 881	19 283	11 773	8 583	3 665	10 166	5 312	8 823	8 176	10 196	13 598	9 877	8 550	12 612	133 495
Skutečně kraji na RF přiděleno	2 881	19 860	11 184	6 000	3 665	10 166	5 312	8 823	8 176	10 127	14 050	9 920	8 550	12 569	127 187
Rozdíl	0	577	-589	-2 583	0	0	0	0	0	-69	452	43	0	-43	-6 308

Vývoj finančního zajištění v letech 2004 – 2006 zachycuje tabulka:

Kraj	PHA	SČ	JČ	PL	KV	ÚL	LB	HK	PA	VYS	JM	OL	ZL	MS	Celkem
Dotace na RF v roce 2004 (stát)	2 785	18 613	11 295	8 346	3 721	9 761	5 201	8 586	7 818	9 752	13 284	9 721	8 168	12 556	129 607
Dotace na RF v roce 2005 (kraje)	2 881	19 860	11 184	6 000	3 665	10 166	5 312	8 823	8 176	10 127	14 050	9 920	8 550	12 569	127 187
Dotace na RF v únoru 2006 (kraje)	2 790	19 860	11 200	6 500	4 006	7 500	3 000	8 823	8 250	10 127	14 050	9 877	8 804	12 812	110 049

- Díky tomuto projektu mělo v roce 2006 93 % obyvatel bezplatný přístup k veřejnému internetu, který nabízí knihovny v místě, kde žijí. Veřejné knihovny evidovaly 2 100 764 návštěvníků využívajících veřejný internet. Uživatelé měli k dispozici 7 859 stanic s připojením k internetu.
- K 31.12.2006 bylo do PIK zapojeno 3344 knihoven, z toho 3022 knihoven bylo připojeno k internetu, ostatní přípojky byly v různých stadiích realizace. 71 % knihoven bylo připojeno technologií ADSL, 26 % využívalo připojení pomocí ISDN. V případě nedostupnosti vhodné infrastruktury je připojení knihoven k internetu řešeno pomocí satelitu (3 %).

- Osm krajů využilo možnosti PIK a podalo krajské projekty na podporu zpřístupnění veřejného internetu v knihovnách do SROP (Společný regionální operační program). Celková hodnota projektů SROP na internetizaci knihoven činila 72 mil. Kč.
- Míra využití PIK pro připojení knihoven k internetu se liší v jednotlivých krajích. Zatímco například v Moravskoslezském nebo Jihočeském kraji se míra zapojení knihoven do PIK pohybuje v rozmezí 80 – 90%, ve Středočeském kraji využilo PIK pouhých 23% knihoven. Uvedené rozdíly ukazují na odlišný přístup krajů a krajských knihoven k tomuto programu.

10. Zlepšit informační infrastrukturu a vybavenost knihoven informačními a komunikačními technologiemi. Zpřístupnit vědeckovýzkumné sítě knihovnám tam, kde je to vhodné.

Zajistí: MK, MI v oblasti zajištění internetové konektivity

Termín: 2006

Dopad na státní rozpočet: Zahrnuto v programu VISK a rozpočtu MI v rámci Komunikační infrastruktury informačních systémů veřejné správy

Spolupráce ostatních ministerstev a institucí: MK, MŠMT, MZd, MZe, AV ČR, vysoké školy

Regionální rozměr: Předpokládá se součinnost krajů a krajských knihoven

Plnění:

- Úroveň a podpora připojení knihoven provozovaných veřejnou správou k internetu viz ad 10.
- Úroveň vybavenosti knihoven informačními a komunikačními technologiemi se prokazatelně zlepšuje. V oblasti knihoven provozovaných obcemi však dochází ke zpomalování. Menší knihovny tak často nejsou schopny aktivně reagovat na nové potřeby svých uživatelů.
- Úroveň financování podprogramu VISK byla podstatně nižší oproti optimální výši uvedené v Koncepci rozvoje knihoven na léta 2004-2010.
- Některé kraje (např. Pardubický, Středočeský, kraj Vysočina) rozvíjejí vlastní programy na podporu veřejných knihoven.
- Připojení k internetu je samozřejmostí u knihoven vysokých škol, ve školních knihovnách je připojeno 8 928 PC (cca 2 PC na knihovnu). V rámci Fondu rozvoje vysokých škol, okruhu Vysokoškolské knihovny je mj. podporováno využití ICT pro nové systémy zpřístupňování informačních zdrojů a zkvalitňování knihovnicko-informačních služeb a zavádění nových technologií pro zpřístupňování elektronických informačních zdrojů. Rozvoj technické a technologické infrastruktury vysokoškolských knihoven je podporován grantovými projekty Fondu rozvoje vysokých škol. Další významnou pomocí jsou Rozvojové projekty MŠMT, určené vysokým školám, v nichž mají i knihovny možnost získat prostředky na inovaci a zkvalitňování své infrastruktury.

- V rámci Programu investičního rozvoje MZd ČR byly přiděleny nové automatizované knihovní systémy⁷, vzrostl počet webových forem katalogů, v části zdravotnických knihoven realizován vzdálený přístup k elektronickým zdrojům, vybudovány dva plně funkční české portály ve zdravotnictví, knihovna Institutu klinické a experimentální medicíny byla transformována na moderní zdravotnickou hybridní knihovnu.
- K rozvoji nových technologií v resortu MŽP jsou pro zlepšení VKIS využívány projekty výzkumu a vývoje v rámci MŽP. Řešen projekt Integrovaný přístup k informačním zdrojům a službám VKIS resortu MŽP s cílem mj. formulovat metodologii standardizace informací o životním prostředí; na léta 2007 – 2013 byl v rámci resortního programu výzkumu vyhlášen projekt zaměřený na vytvoření integrovaného přístupu k výměně s zpřístupnění informací sítě VKIS resortu MŽP.
- Dílčí cíl „zprístupnit vědeckovýzkumné sítě knihovnám tam, kde je to vhodné“ je plněn připojením vybraných knihoven prostřednictvím služeb sítě CESNET.

Financování podprogramu VISK 3 - Informační centra veřejných knihoven ČR (tis. Kč)

	Rok 2004	Rok 2005	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010
Plán	15 500	33 000	33 000	33 000	33 000	35 000	36 000
Skutečnost	10 926	8 000	8 000	16 122			

Přehled financování okruhu Vysokoškolské knihovny (v tis. Kč)

	2004	2005	2006	2007
Výše dotace	3 628	2 773	3 297	3 887
Počet projektů	9	8	10	9

11. Zvyšovat úlohu knihoven v procesu celoživotního vzdělávání. Podpořit v knihovnách dostupnost služeb a prostředků pro podporu vzdělávání na internetu. Vytvářet v knihovnách multimediální víceúčelová pracoviště, umožňující přístup ke školení a zařízení pro práci s digitálními dokumenty, zajistit dostupnost těchto služeb i pro obyvatele v malých obcích.

⁷ Aplikační software, určený k automatizaci procesů realizovaných v knihovně. Obvykle má modulární strukturu; typické moduly jsou akvizice, katalogizace, OPAC, výpůjčky a MVS, správa seriálů. Zpravidla obsahuje i nástroje pro zapojení do sítě knihoven a pro komunikaci s externími zdroji. STÖCKLOVÁ, Anna. Seznam funkcí automatizovaných knihovnických systémů. I 94. 1994, roč. 36, č. 6, s. 155-156, 161.

Zajistí: MK, MŠMT

Termín: Průběžně

Dopad na státní rozpočet: Zahrnuto v programu VISK

Spolupráce ostatních ministerstev: MŠMT, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Rada vlády pro rozvoj lidských zdrojů

Regionální rozměr: Programy jsou otevřeny i pro knihovny zřizované krajem a obcemi

Doporučení: Využít pro činnost knihoven výsledky a produkty používané ve školách v rámci realizace státní informační politiky ve vzdělávání

Plnění:

- Vytváření multimediálních pracovišť je limitováno prostorovými a finančními možnostmi jednotlivých knihoven, přesto je řada knihoven v této oblasti velmi aktivní.
- Knihovny organizují kurzy pro veřejnost. Několik knihoven, např. Knihovna Jiřího Mahena v Brně, Knihovna Kroměřížska, Krajská knihovna v Karlových Varech, Masarykova veřejná knihovna ve Vsetíně, Knihovna města Ostravy, Regionální knihovna v Karviné získaly podporu ze strukturálních fondů EU na realizaci projektů zaměřených na celoživotní vzdělávání, rekvalifikaci a další oblasti rozvoje lidských zdrojů.

Aktualizace

Aktivně podporovat čtenářskou gramotnost, propagovat četbu, zejména u dětí a mládeže - knihovny realizací aktivit zaměřených na práci s knihou; Ministerstvo kultury v rámci svých dotačních programů podporou knihoven a dalších subjektů, realizujících projekty na podporu čtenářské gramotnosti dětí a mládeže.

12. Podporovat a rozšiřovat spolupráci knihoven při vzájemném sdílení informačních zdrojů a služeb s cílem umožnit uživatelům vyhledávání a přístup k maximu publikovaných informací a informačních zdrojů v domácí i mezinárodní informační síti, a to jak v přímém kontaktu s knihovnou, tak prostřednictvím internetu. Podporovat zpřístupnění online katalogů knihoven na internetu. Optimalizovat organizaci meziknihovnických služeb.

Zajistí: NK ČR, Moravská zemská knihovna v Brně, krajské knihovny, specializované knihovny

Termín: Průběžně

Dopad na státní rozpočet: Zahrnuto v programu VISK a v programu Informační infrastruktura výzkumu

Spolupráce ostatních ministerstev: Součinnost knihoven ze všech resortů

Regionální rozměr: Součinnost knihoven ze všech krajů a obcí
Doporučení: Rozvíjet meziknihovní služby v souladu s knihovním zákonem č. 257/2001 Sb.

Plnění:

- Plnění tohoto dílčího cíle je podporováno Ministerstvem kultury dotacemi poskytovanými v rámci programu VISK, resp. dílčích podprogramů Jednotná informační brána, Souborný katalog, Retrokon, bohužel s výrazně nižšími finančními prostředky nežli vyčíslenými v Koncepci rozvoje knihoven.
- Rozvojem souborných katalogů a portálů se zlepšila dostupnost odborné literatury; knihovny se zapojují do systému dodávání dokumentů. O portálech podrobněji, viz ad 21.
- Národní knihovna ČR připraví aktualizaci stávajících metodických pokynů pro meziknihovní služby v ČR a ve spolupráci s profesními organizacemi o nich bude informovat knihovny systému ČR a přispívat ke zvýšení míry jejich využívání; neúměrně se zvyšující náklady na jejich realizaci nelze přesouvat na koncového uživatele s ohledem na zachování dostupnosti služeb.
- Národní knihovna ČR uzavře s Dilií licenční smlouvu na poskytování elektronického dodávání dokumentů. Na úrovni regionů zabezpečí krajské a další knihovny budování informačních zdrojů o dostupnosti beletrie.
- Optimalizovat organizaci meziknihovních služeb tak, aby všem uživatelům bylo garantováno pohotové dodání požadovaných dokumentů.

Aktualizace

Zvýraznit orientaci knihoven na koncové služby uživatelům, využít metod marketingu a aktivního public relations.

Zajistí: provozovatelé knihoven

13. Zlepšit dostupnost knihoven a jejich služeb, odstranit bariéry přístupu k jejich využívání, rozšířit služby knihoven pro handicapované občany i národnostní menšiny, nezaměstnané a další znevýhodněné sociální skupiny.

Zajistí: Knihovny a jejich provozovatelé

MK připraví nový podpůrný program „Bezbariérová knihovna“ nebo upraví náplň stávajících programů

Termín: 2004

Dopad na státní rozpočet: Zahrnuto v programu Knihovna 21. století nebo v novém podpůrném programu Bezbariérová knihovna

Regionální rozměr: Program bude otevřen i pro knihovny krajů a obcí

Doporučení: Knihovny a jejich provozovatelé podporují dostupnost služeb a odstraňování existujících bariér

Plnění:

- Odstraňování bariér přístupu ke knihovnám a jejich službám je stále nedostatečné a není orientováno na všechny typy postižení. Ojediněle dosahují knihovny v této oblasti lepších výsledků a usilují i o odstraňování bariér pro další typy postižení (např. sluchového apod.). Zlepšuje se vzdělání a informovanost knihovníků v této oblasti a jejich spolupráce se specializovanými institucemi a organizacemi.
- Podpora dostupnosti služeb ve školních knihovnách probíhá jak v rámci škol zřízených pro žáky se zdravotním postižením (zápůjčky speciálních učebnic, doplňkové četby, přístup k informacím na internetu aj.), tak v rámci poradenské činnosti center.
- Nepodařilo se otevřít plánovaný program „Bezbariérová knihovna“. Byla upravena náplň programu Knihovna 21. století začleněním tématického okruhu: Podpora všeobecné dostupnosti knihovnických služeb pro občany se zdravotním postižením, zaměřená především na nákup knihovnických fondů pro nevidomé a slabozraké uživatele a na nákup technických zařízení umožňujících zpřístupnění knihovnických fondů a elektronických informačních zdrojů v knihovnách nevidomým a slabozrakým občanům. Finanční prostředky v tomto programu jsou však nedostatečné a umožňují pomoc pouze ojedinělým knihovnám.
- Také zlepšení dostupnosti služeb příslušníkům národnostních minorit podporuje program Knihovna 21. století v tématickém okruhu Podpora práce s národnostními menšinami a integrace cizinců, kde jsou poskytovány dotace především na realizaci výstav, besed, soutěží a nákup knihovnického fondu pro národnostní menšiny. I přesto, že se v této oblasti zlepšuje vzdělávání a informovanost pracovníků a v některých případech i činnost knihoven, je třeba se této práci důsledně a ve větší šíři věnovat.
- Dotační program Knihovna 21. století nebyl optimálně financován. V jeho rámci je možno realizovat pouze projekty neinvestičního charakteru, což limituje realizaci některých projektů.

Financování programu Knihovna 21. století (tis. Kč)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Plán	2 000	10 000	15 000	15 000	15 000	16 000	16 000
Skutečnost	2 000	1 810	2 200	2 200			

14. Vytvořit podmínky pro zajištění informační výchovy uživatelů ke zvýšení jejich funkční gramotnosti a tím i schopnosti efektivně vyhledávat a využívat informační zdroje. Zahrnout informační výchovu (informační gramotnost) do výuky základních a středních škol. Využít knihovny pro školení základní počítačové a informační gramotnosti občanů.

Zajistí: MŠMT – implementace do výuky, MI - realizace Národního programu počítačové gramotnosti

Termín: Průběžně

Dopad na státní rozpočet: Zahrnuto v rozpočtu MI

Doporučení: Podporovat spolupráci knihoven a škol při výuce informační gramotnosti

Plnění:

- Knihovny se více či méně systematicky věnují zvyšování informační gramotnosti veřejnosti pořádáním kurzů počítačové/informační gramotnosti. Krajské a některé pověřené knihovny vytvořily podmínky pro systematické vzdělávání a většina z nich se zapojila i do Národního plánu počítačové gramotnosti realizovaného Ministerstvem informatiky. V roce 2005 pořádalo školení počítačové gramotnosti podle dostupných údajů 206 knihoven.
 - Spolupráce knihoven a jednotlivých škol v této oblasti v řadě měst i obcí dobře funguje, jedná se ale především o iniciativu konkrétních knihoven nebo jednotlivých škol, která prozatím není cíleně podporována MŠMT nebo krajskými orgány.
 - Informační výchova je integrální součástí rámcových vzdělávacích programů, jejichž koncepce je primárně zaměřena na danou oblast – rámcové vzdělávací programy pro základní vzdělávání se složkou „Informační a komunikační technologie“, navazující rámcové vzdělávací programy pro gymnázia – informační a komunikační technologie a rámcové vzdělávací programy středního odborného vzdělávání (začleněno do výuky v rámci průřezových témat). Dovednosti v oblasti ICT mají podpůrný charakter ve vztahu ke všem složkám kurikula.
 - Velmi dobrých výsledků dosahují knihovny vysokých škol, kde se informační výchově uživatelů a studentů věnují systematicky nejen ve vlastní činnosti, ale i ve výuce, kterou zajišťují jejich pracovníci. Pozice knihovníků jako vyučujících na VŠ nebývá však často dostatečně respektována.
15. Využít knihovny pro služby e-governmentu. Rozvinout nové služby knihoven při poskytování informací ve smyslu zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, podpořit prostřednictvím knihoven elektronický přístup občanů k informačním systémům ve-

řejné správy. Zapojit knihovny do komunikační strategie ČR související se vstupem do EU formou spolupráce knihoven s Ministerstvem zahraničních věcí a informačními středisky o EU v ČR, a to především zajištěním prezentace takto získaných informací veřejnosti.

Zajistí: MK formou podpory v programu VISK

Termín: Průběžně

Dopad na státní rozpočet: Zahrnuto v programu VISK 3

Spolupráce ostatních ministerstev: MI, MZe, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo zahraničních věcí, Ministerstvo pro místní rozvoj

Regionální rozměr: Součinnost krajů a krajských knihoven

Doporučení: Podporovat úlohu knihoven jako informačního centra obce

Plnění:

- Knihovny jsou stále více chápány jako informační centra obcí a přístupová místa k informacím z veřejné správy. Svou roli sehrává i „osvětová práce“ knihoven v této oblasti, kurzy pro veřejnost, poskytování informací prostřednictvím webových stránek (budování a aktualizace odkazů na informační zdroje z veřejné správy), zodpovídání dotazů atd.
 - Pouze v omezené míře jsou knihovny využívány pro realizaci komunikační strategie ČR související se vstupem do EU, např. Knihovna J. Mahena v Brně.
 - Dotační podpora rozšíření funkce knihoven na informační centra obcí byla limitována nedostatečným financováním podprogramu VISK 3.
 - K rozvoji e-governementu přispívá Ministerstvo práce a sociálních věcí provozováním Integrovaného informačního portálu MPSV.
16. Komunitními aktivitami knihoven jako poskytovatelů VKIS podporovat aktivní účast občanů na životě obce, pomáhat při vytváření místních partnerství a budování komunit v místě. Vytvářet v knihovnách prostorové podmínky pro komunitní a kulturní aktivity.

Zajistí: MK formou podpory v programu Knihovna 21. století

Termín: Průběžně

Dopad na státní rozpočet: Zahrnuto v programu Knihovna 21. století

Spolupráce ostatních ministerstev: MZe, MŠMT, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo vnitra

Regionální rozměr: Program mohou využívat knihovny měst a obcí

Plnění:

- Vznikají jednotlivé aktivity z podnětu konkrétních knihoven – viz např. projekt Masarykovy veřejné knihovny ve Vsetíně financova-

ný ze strukturálních fondů EU, rozšiřuje se partnerská spolupráce v místě. Zlepšuje se vzdělávání a informovanost knihovníků v této oblasti. Nově přistupuje zdůrazněná orientace na těsnější spolupráci s novými partnery – sociálními službami města, obecními úřady, občanskými sdruženími orientovanými na integraci znevýhodněných občanů.

- V programu Knihovna 21. století dosud nebyl otevřen tématický okruh specializovaný na komunitní aktivity vzhledem k nedostačujícímu financování.
 - Aktivity Národní knihovny ČR v této oblasti:
 - realizace řady seminářů a workshopů k problematice komunitních aktivit knihoven přímo v regionech (např.: Hodonín, Slaný, Český Těšín, Chrudim, Vsetín, Zábřeh na Moravě aj.),
 - zařazení problematiky komunitních rolí knihoven do studijního programu rekvalifikačních kurzů,
 - seznamuje s problematikou představitele veřejné správy (akce proběhly např. v Kardašově Řečici, Českých Budějovicích, Suché Lozi a v dalších místech),
 - zahájila širokou spolupráci s řadou organizací v ČR: OSF Praha, Nadace VIA, Otevřená společnost, Člověk v tísni, SKOK, NROS, ICN, Obec konzultantů,
 - spolu se SKIP připravuje projekt semináře „Komunitní knihovna – pomoc při řešení problémů sociálního vyloučení“,
 - spolupracuje s partnery ve Slovenské republice, např. OSF Bratislava, Slovenská národní knižnica a další,
 - poskytuje konzultace k tématu, připomínky k materiálu analyzujícímu předpoklady změny ke komunitní knihovně v SROP.
17. Zásadně zlepšit prostorové podmínky knihoven co do jejich rozsahu a kvality, podporovat výstavbu a rekonstrukci knihoven s výraznou orientací na zlepšení knihovnických služeb. Realizovat výstavbu a rekonstrukci objektů NK ČR a Národní technické knihovny. Prostorová provizoria krajských knihoven v Ostravě, Karlových Varech, Havlíčkově Brodě a Zlíně nahradit řešením umožňující plnohodnotný výkon funkce krajské knihovny. Iniciovat nový dotační program orientovaný na podporu výstavby a rekonstrukce knihoven.

Zajistí: Příslušní zřizovatelé knihoven a MK

Termín: Průběžně

Dopad na státní rozpočet: bude zahrnuto v dokumentacích programů reprodukce majetku

Spolupráce ostatních ministerstev: MŠMT, MZd, MF, kraje

Regionální rozměr: Součinnost příslušných krajů

Doporučení: MK podporuje výstavbu a rekonstrukci knihoven

Plnění:

- Plánovaný dotační program orientovaný na podporu výstavby a rekonstrukce knihoven nebyl zatím realizován. V období let 2004 – 2006 využilo několik knihoven zdroje ze strukturálních fondů EU pro výstavbu nových objektů nebo zásadní rekonstrukci (Krajská knihovna v Karlových Varech, Krajská knihovna v Pardubicích, Vědecká knihovna v Olomouci, městské knihovny ve Vsetíně, Semilech, Vítkově, Rožmitále pod Třemšínem a v Hustopečích). Předpokládá se, že pro výstavbu a rekonstrukci knihoven bude možno využít finanční zdroje ze strukturálních fondů EU v novém plánovacím období 2007 – 2013.
- Byla realizována výstavba Krajské knihovny v Karlových Varech, probíhá výstavba Knihovnicko-informačního centra v Hradci Králové a výstavba Národní technické knihovny předpokládající vytvoření centrálního uzlu informační infrastruktury, který umožní propojit potřeby sféry výzkumu a vývoje, vzdělávání, podnikatelské a průmyslové sféry i zainteresované veřejnosti. Ve stadiu přípravy je výstavba nové budovy Krajské knihovny Vysočiny v Havlíčkově Brodě a Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě. Mnohé kraje vyhláší dotační řízení na výstavbu, obnovu – technické zhodnocení zařízení i rekonstrukci a modernizaci kulturních zařízení.
- Vláda rozhodla o finančním zajištění výstavby nové budovy Národní knihovny ČR a revitalizace Klementina⁸. Proběhla mezinárodní architektonická soutěž na novostavbu Národní knihovny ČR, výsledky byly vyhlášeny 2.3.2007.
- Řada vysokoškolských knihoven získala nové prostory, např. Technická univerzita v Liberci, Dopravní fakulta ČVUT v Praze.
- V České republice je evidováno více než 6200 knihoven, které občanům poskytují veřejné knihovnické a informační služby. Ročně se realizuje pouhých 10 větších staveb či rekonstrukcí. Je zřejmé, že tento objem výstavby nemůže výrazně ovlivnit či změnit mnoha-

⁸ Usnesení vlády ČR č. 716 z 7.6.2006 k dokumentaci Programu péče o národní kulturní poklad. Usnesení vlády ČR č. 717 z 7.6.2006 o zajištění finančních prostředků na přípravu a realizaci výstavby nového objektu Národní knihovny České republiky a rekonstrukci Národního muzea v letech 2006 až 2011. Usnesení vlády ČR č. 883 z 19.7.2006 o zajištění finančních prostředků na přípravu a realizaci výstavby objektu Národní knihovny České republiky a rekonstrukci Národního muzea v letech 2007 až 2011.

letou prostorovou zanedbanost knihoven. Moderní knihovny dnes nejsou vnímány jako pouhé místo, kde se půjčují knihy. Stále častěji se naopak zdůrazňuje, že knihovny jsou, nebo by se měly stát přírozenými vzdělávacími, informačními a kulturními centry a také místem setkávání lidí z různých společenských skupin. To nelze realizovat bez kvalitních prostor, které by uživatelům poskytly vše, co potřebují ke studiu i relaxaci.

	Počet stavebních akcí	Výdaje v mil. Kč
Rok 1992	2	1
Rok 1993	5	66
Rok 1994	6	52
Rok 1995	4	366
Rok 1996	5	89
Rok 1997	9	353
Rok 1998	7	351
Rok 1999	10	326
Rok 2000	14	1210
Rok 2001	14	457
Rok 2002	13	333
Rok 2003	16	719
Rok 2004	10	100
Rok 2005	6	167
Celkem	121	4590

Zdroj: Databáze SKIP - Výstavba a rekonstrukce knihoven

C. Tvorba a zpracování knihovních fondů a informačních zdrojů

- Zvýšit objem financování nákupu knihovních fondů v knihovnách ČR a vytvořit tak základní předpoklad pro zlepšení obsahu a kvality VKIS.
Zajistí: Zřizovatelé a provozovatelé knihoven, MK podpůrnými programy
Termín: Průběžně
Dopad na státní rozpočet: zahrnuto v programu Česká knihovna a Knihovna 21. století
Spolupráce ostatních ministerstev: Součinnost knihoven ze všech resortů

Regionální rozměr: Součinnost krajů a krajských knihoven

Doporučení: Zřizovatelé a provozovatelé knihoven zajistí zvýšené financování nákupu knihovních fondů v souladu s potřebami uživatelů

Plnění:

- Rozsah a kvalita doplňování knihovních fondů je základním předpokladem pro poskytování knihovnických a informačních služeb a pro uspokojování požadavků uživatelů. Doplňování knihovních fondů (tištěných i elektronických) je jednou z největších slabin současného rozvoje knihoven provozovaných obcemi. Na základě vyhodnocení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb lze konstatovat, že z 5523 knihoven celkem 2149 knihoven nevykázalo v roce 2005 žádné výdaje na nákup knihovního fondu. Jedná se především o knihovny působící v nejmenších obcích. Tyto knihovny jsou odkázány pouze na využívání výměnných knihovních fondů, které získávají v rámci regionálních funkcí. Zastaralé knihovní fondy a neexistence či pouze minimální rozsah elektronických informačních zdrojů (databází) se mohou stát jednou z hlavních příčin poklesu zájmu o služby knihoven.
- Financování dotačního programu Česká knihovna na nákup původní české tvorby do malých knihoven má mírně vzestupnou tendenci a odpovídá nabídce knižního trhu.
- Pokles výdajů na nákup knihovního fondu se týká i některých krajských knihoven.
- Obdobná situace je v případě doplňování zahraniční literatury u specializovaných knihoven.
- U vysokoškolských knihoven lze konstatovat každoroční nárůst fondů jako trend. Vedle klasických tištěných fondů roste význam elektronických informačních zdrojů, jejichž získávání bylo v letech 2000–2004 významně rozšířeno realizací projektů v rámci programu LI „Informační zdroje pro výzkum a vývoj“, vyhlášeného MŠMT. Finanční podpora pokračuje i v období 2004–2008 v rámci programu 1N „Informační infrastruktura výzkumu“.
- Chronické podfinancování doplňování novodobých fondů Národní knihovny ČR neumožňuje poskytovat kvalitní služby založené zejména na zahraničních dokumentech, trvalým problémem je i retrospektivní doplňování domácí produkce. Pro zkvalitnění doplňování novodobých fondů Národní knihovny ČR je optimální roční částka 45 mil. Kč na nákup dokumentů. Oblast doplňování historických a hudebních fondů trpí rovněž chronickým podfinancováním; optimální je pro tuto oblast roční částka 3 mil. Kč. V posledních dvou letech došlo ke zcela výjimečným akvizicím historických a

vzácných fondů, které se na antikvárním trhu běžně nevyskytují, a jejich nákupní cena mnohonásobně převýšila částku, kterou Národní knihovna ČR na nákup disponuje, musely být proto financovány mimo vlastní rozpočet knihovny.

Financování programu Česká knihovna (tis. Kč)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Plán	2 000	2 100	2 200	2 300	2 500	3 000	3 000
Skutečnost	1 900	1 700	3 000	3 000			

19. Zajistit kontinuitu v přístupu k elektronickým informačním zdrojům pro výzkum, vývoj i vzdělávání a jejich náležitou aktualizaci. Podporovat vytváření konsorcií při nákupu a zajišťování elektronických informačních zdrojů, spolupracovat s vydavateli a distributory při vyjednávání licencí.

Termín: 2004 a dále průběžně

Dopad na státní rozpočet: Zahrnuto v programu VISK 8 a v programu Informační infrastruktura výzkumu

Spolupráce ostatních ministerstev: MŠMT, AV ČR, MZd, MZe

Regionální rozměr: Programy jsou otevřeny i pro krajské knihovny

Doporučení: Průběžně sledovat efektivitu využívání elektronických informačních zdrojů a optimalizovat jejich výběr v souladu s potřebami uživatelů

Plnění:

- V rámci podprogramu VISK 8 je podporován přístup k elektronickým informačním zdrojům české provenience – báze TamTam a báze České tiskové kanceláře. Společný projekt přihlášených knihoven byl každoročně připravován v Národní knihovně ČR, která byla koordinátorkou projektu a zajišťovala pro knihovny školení pro práci s databázemi. Původní cíle programu VISK 8 se nepodařilo naplnit z důvodu omezeného financování.
- Zahraniční elektronické informační zdroje jsou na základě programu MŠMT ČR Informační infrastruktura výzkumu (1N v letech 2004-2008) dostupné v knihovnách, resp. institucích, které podporují výzkum a vývoj, převážně v rámci konsorciálních projektů pro desítky účastníků organizovaných jednou institucí (např. Knihovna Akademie věd ČR, Státní technická knihovna, Fyziologický ústav AV ČR, ČVUT, Národní knihovna ČR a další – viz <http://www.portalstm.cz/projekty-1N.html>). Oborově jsou z programu 1N pokryty technické, přírodní a humanitní vědy, medicína, chemie, zemědělství a ekonomie.

- Ministerstvo kultury z podnětu Ústřední knihovnické rady bude jednat s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy s cílem zajistit, aby pokračování programu Informační infrastruktura výzkumu po roce 2008 stimulovalo spolupráci knihoven různých typů a i nadále umožňovalo – v rámci licenčních podmínek – využívání těchto zdrojů i knihovnám, v nichž výzkum a vývoj není hlavním zaměřením knihovny.
- Na rozpočty knihoven velmi nepříznivě dopadá novela zákona o DPH, která stanovuje na elektronické informační zdroje sazbu 19%, oproti běžné sazbě u periodik – 5%.

Financování programu VISK 8 - Informační zdroje ČR (tis. Kč)

	Rok 2004	Rok 2005	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010
Plán	2 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000
Skutečnost	3 850	5 000	5 200	6 132			

20. Urychlit převod lístkových katalogů knihoven do on-line databází a umožnit tak zpřístupnění fondů knihoven pro vzdálené uživatele prostřednictvím internetu a mnohonásobné využití elektronických záznamů v knihovnách ČR.

Zajistí: MK formou podpory v programu VISK

Termín: Průběžně

Dopad na státní rozpočet: Zahrnuto v programu VISK 5 a 9

Regionální rozměr: Program je otevřen i pro krajské knihovny

Doporučení: Zajistit zpřístupnění vytvořených dat pro potřebu všech knihoven

Plnění:

- Převod lístkových katalogů menších knihoven do databázové podoby je ukončen nebo probíhá průběžně v závislosti na zahájení automatizace knihovny.
- Vzhledem k nedostatečnému financování podprogramu VISK 5 probíhá převod lístkových katalogů v ústředních knihovnách ČR do databázové podoby velmi pomalu, jejich fondy jsou pro vzdálené uživatele dostupné často jen v podobě naskenovaných lístků či vůbec.

Financování programu VISK 5 - Retrospektivní konverze katalogů (tis. Kč)

	Rok 2004	Rok 2005	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010
Plán	5 500	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000
Skutečnost	4 938	3 023	3 100	7 453			

21. Budovat elektronické souborné katalogy a informační brány jako základní informační zdroje o dostupnosti dokumentů v knihovnách ČR a nástroje pro sdílenou katalogizaci.

Zajistí: MK formou podpory v programu VISK

Termín: Průběžně

Dopad na státní rozpočet: Zahrnuto v programu VISK 3, 5, 8, 9 a v programu Informační infrastruktura výzkumu

Regionální rozměr: Programy jsou otevřeny i pro krajské knihovny

Doporučení: Vytvořit v knihovnách podmínky pro sdílenou katalogizaci, podporovat spolupráci se soubornými katalogy a integrovat vytvořené databáze do informačních bran

Plnění:

- Plnění tohoto cíle je podporováno Ministerstvem kultury v rámci podprogramu VISK 3, 5, 8 a 9.
- Ústřední knihovnickou radou byla projednána a schválena Koncepce rozvoje Souborného katalogu ČR (dále „SK“) do roku 2010, jejímž hlavním cílem je vytvořit ze SK ČR základní nástroj pro zjišťování a získávání klasických i digitálních dokumentů v knihovnách ČR a pro vzájemné sdílení služeb knihoven.
- Do Souborného katalogu ČR přispívá záznamy 69 knihoven, dalších 21 knihoven je v testovací bázi. Databáze obsahovala v roce 2006 2 857 770 záznamů. Katalog je otevřen všem knihovnám pro vyhledávání i přejímání záznamů.
- Základní integrační nástroj – Jednotná informační brána (dále „JIB“) - byl rozšířen o řadu domácích a zahraničních informačních zdrojů. Byla vytvořena specializovaná kategorie Periodika ČR s cílem získat rychlou a snadnou informaci a orientaci v dostupných tištěných zdrojích na území ČR, která zahrnuje: Souborný katalog ČR – Seriály, Českou národní bibliografii – Periodika, bázi Moravské zemské knihovny v Brně Česká a moravská periodika a báze vytvářené Státní technickou knihovnou: ISSN, Katalog Virtuální polytechnické knihovny.
- Do JIB byly zapojeny nové zdroje významných knihoven v ČR a také zdroje národních knihoven Lotyšska, Slovinska a Slovenska, dále Google Scholar a Google Image. Do JIB byla připojena také řada českých odborných portálů, např. pro oblast výchovy a vzdělání – Portál EDU.CZ, pro oblast vědy, techniky a medicíny – Portál STM, pro oblast umění – Portál Virtuální umělecká knihovna. Nově byly vytvořeny oborové brány pro oblast hudby, knihovnictví a informační vědy.

Financování programu VISK 9 - Souborný katalog ČR (tis. Kč)

	Rok 2004	Rok 2005	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010
Plán	4 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 500
Skutečnost	4 324	2 116	2 500	3 106			

Aktualizace

Budovat elektronické souborné katalogy a informační brány jako základní informační zdroje pro poskytování služeb koncovým uživatelům i jako nástroj pro sdílenou katalogizaci.

D. Ochrana a zpřístupnění kulturního dědictví

22. Zkvalitnit průběžnou a retrospektivní bibliografickou registraci, trvalé uchování a zpřístupnění dokumentů publikovaných na území České republiky, včetně tzv. šedé literatury a vybraných typů elektronických dokumentů. Podpořit rozvoj nástrojů zajišťujících kvalitní a úplné informace o publikovaných dokumentech na území ČR.

Zajistí: Ministerstvo kultury formou podpory v programu VISK

Termín: Průběžně

Dopad na státní rozpočet: Zahrnuto v programu VISK 3 a 5

Spolupráce ostatních ministerstev: MZd, MŠMT, Ministerstvo vnitra a další

Regionální rozměr: Součinnost krajských knihoven

Doporučení: Zkvalitnit součinnost NK ČR, Moravské zemské knihovny v Brně, krajských knihoven a specializovaných knihoven při tvorbě průběžné a retrospektivní národní bibliografie publikovaných dokumentů

Plnění:

- Báze České národní bibliografie obsahovala v roce 2006 846 891 bibliografických záznamů.
- Bylo testováno obohacení bibliografických záznamů o stránky obsahů, které může významně zkvalitnit zpřístupnění dokumentů.
- Pokračoval projekt sdílené katalogizace tří knihoven (NK ČR, Moravské zemské knihovny v Brně a Vědecké knihovny v Olomouci), jehož cílem je odstranit duplicitní práce v knihovnách a umožnit rychlejší a kvalitnější zpracování záznamů české produkce.
- Chybí dotační podpora pro zpracování retrospektivní bibliografie. Limitem rozvoje retrospektivní bibliografie (zejména česká bohemika 19. století) je nedostatečné financování programu VISK 5 (převod lístkových katalogů do databázové podoby).

- Na projektu úložiště šedé literatury a archivu licencovaných periodik pracuje Státní technická knihovna v koordinaci s vysokými školami pod názvem NUŠL (Národní úložiště šedé literatury).
- Hlavním výstupem Digitalizačního centra Knihovny AV ČR, v.v.i. je Digitální knihovna ČR, která zpřístupňuje vědecké publikace, obsahující výsledky výzkumu v AV ČR a jejich předchůdkyních.
- Ústav zemědělských a potravinářských informací vytváří záznamy pro Českou zemědělskou a potravinářskou bibliografii; celkový počet záznamů činil k 31.10.2006 v on-line katalogu 95 600 záznamů.
- Národní lékařská knihovna plní svou národní depozitní funkci; v řadě zdravotnických knihoven probíhala retrokatalogizace. Záměrem je pokračovat v procesu retrospektivní bibliografické registrace fondů zdravotnických knihoven a zdravotnického muzea. Je vytvářena oborová registrující národní bibliografie Bibliographia Medica Czechoslovaca, pokračuje spolupráce s Národní knihovnou ČR na České národní bibliografii. Pro další období je cílem zahájit jednání s vydavateli o zpřístupnění plných textů.

Aktualizace:

Ministerstvo kultury zajistí novelou legislativy povinného výtisku (elektronické dokumenty)

23. Zpracovat koncepci trvalého uchování knihovních sbírek tradičních a elektronických dokumentů v knihovnách ČR jako důležité složky kulturního dědictví a umožnit jejich využívání současným i budoucím generacím. Vytvořit legislativní, organizační a technické předpoklady pro shromažďování, trvalé uchování a zpřístupnění publikovaných digitálních a digitalizovaných dokumentů jako důležité složky kulturního dědictví.

Zajistí: MK, NK ČR

Termín: 2005

Dopad na státní rozpočet: Zahrnuto v připravené koncepci

Spolupráce ostatních ministerstev: Předpokládá se spolupráce s nejvýznamnějšími knihovnami ze všech resortů

Regionální rozměr: Součinnost krajů a krajských knihoven

Plnění:

Koncepce trvalého uchování sbírek tradičních a elektronických dokumentů v knihovnách ČR (etapa 2006-2010) byla zpracována Národní knihovnou ČR a předložena Ministerstvu kultury ve stanoveném termínu. Náklady vyčíslené na rok 2006 nebyly profinancovány. V roce 2006 byla Koncepce aktualizována. Je dostupná na stránkách Národní digitální knihovny <http://www.ndk.cz/koncepce>. Koncepce navazuje na ini-

ciativu Evropské komise členskými zeměmi v oblasti digitalizace kulturního obsahu /viz Sdělení EK i2010:Digitální knihovny (2005/1194), Doporučení k digitalizaci a online zpřístupnění kulturního materiálu a jeho digitálnímu uchování (2006/585/EC) a Závěry Rady k těmto (2006/C 297/01)/. Předpokladem realizace Konceptce je její schválení vládou ČR a poskytnutí potřebných finančních prostředků. V současné době je zvažována jako základ národní strategie digitalizace, doporučené výše zmíněnými Závěry.

Aktualizace

Realizovat Konceptci trvalého uchování knihovnických sbírek tradičních a elektronických dokumentů v knihovnách ČR.

Termín: 1. etapa průběžně do roku 2010

24. Pokračovat v digitalizaci vybraných částí knihovnických fondů jako součásti kulturního dědictví a zpřístupnit je veřejnosti.

Zajistí: MK formou podpory v programu VISK

Termín: Průběžně

Dopad na státní rozpočet: Zahrnuto v programu VISK 4, 6 a 7

Regionální rozměr: Program je otevřen i pro krajské knihovny

Plnění:

- Digitalizace knihovnických fondů byla výrazně omezena vlivem nedostatečného financování dotačních programů zaměřených na digitalizaci, tj. VISK 4, 6 a 7⁹. V současné době je digitalizováno v ČR asi 1% dokumentů vytištěných na kyselém papíře, vydaných do konce 19. století a 1,5% rukopisů a starých tisků. V obou případech jde o dokumenty, které jsou vzácné a je třeba je zpřístupnit, resp. ochránit nebo zachránit.
- Mezinárodní uznání získala digitální knihovna „Manuscriptorium“ pro zpřístupnění digitalizovaných rukopisů a starých tisků v knihovnách, archívech, muzeích ČR i v zahraničí. Manuscriptorium je zapojeno také do portálu CERL–MSS; jde o portál pro rukopisy i staré tisky Konsorcia evropských vědeckých knihoven. Ná-

⁹ Digitalizace rukopisů: objem digitalizace se snižuje - v r. 2004 celkem 89 500 stran (pouze VISK6), v r. 2005 77 000 stran (z VISK 6 48 000 stran), v r. 2006 to bylo jen 72 000 stran (z VISK 6 z toho 55 000 stran). V předchozích letech se objem digitalizace rukopisů pohyboval v rozsahu 110 stran ročně.

Digitalizace novin:

2004	338 501 stran obrazových souborů
2005	434 903 stran obrazových souborů
2006	448 187 stran obrazových souborů

rodní knihovna České republiky se stala 2. 9. 2005 první nositelkou prestižní ceny UNESCO - Jikji (*čikdži*) - Paměť světa za přístup k ochraně a zpřístupňování světového kulturního dědictví.

- Díky dohodě mezi Národní knihovnou ČR a Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy se všem typům českých škol otevírá plnohodnotný přístup do národní digitální knihovny pro rukopisy a staré tisky – Manuscriptoria. Tento projekt naplňuje záměry Bílé knihy i cíle lisabonského procesu, koresponduje se současnou prací škol na Školních vzdělávacích programech a umožní učitelům efektivní a moderní výuku.
- Základním nástrojem pro zpřístupnění digitalizovaných novin je systém Kramerius. V období let 2004 až 2006 byl systém Kramerius rozšířen o protokol OAI PMH umožňující hromadné poskytování metadat (harvest), generování dokumentu ve formátu PDF usnadňující pořizování tisků a formát METS při exportu dokumentů do archivačního systému. V tomto období byl také systém Kramerius napojen na evropský projekt M-CAST.
- Z finančních důvodů nebyla dosud otevřena cesta tzv. masové digitalizace. V oblasti digitalizace kulturního materiálu by ČR měla realizovat příslušná doporučení Evropské komise členskými zeměmi, zahrnující též tuto oblast dokumentů.

Financování podprogramu VISK 4 - Digitální knihovna (tis. Kč)

	Rok 2004	Rok 2005	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010
Plán	3 500	4 670	4 670				
Skutečnost	3 989	5 061	4 287	7 604			

Financování podprogramu VISK 6 - Digitalizace historických fondů (tis. Kč)

	Rok 2004	Rok 2005	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010
Plán	4 500	9 500	10 000	10 500	10 500	10 500	10 500
Skutečnost	6 065	3 023	3 023	6 287			

Financování podprogramu VISK 7 - Kramerius - digitalizace novin (tis. Kč)

	Rok 2004	Rok 2005	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010
Plán	2 500	7 490	6 662	6 662	6 662	6 662	6 662
Skutečnost	2 682	2 116	2 200	7 351			

25. Zlepšit organizační a technickou připravenost knihoven ke zvládnutí krizových situací v případě živelních pohrom a válečného nebezpečí. Zpracovat metodiku tvorby plánů pro řešení mimořádných (krizových) situací v knihovnách.

Zajistí: MK, knihovny, jejich zřizovatelé a provozovatelé

Termín: metodika v roce 2005, realizace podporovaná z programu ISO od r. 2006

Dopad na státní rozpočet: Zahrnuto v programu ISO

Spolupráce ostatních ministerstev: Součinnost knihoven ze všech resortů

Regionální rozměr: Součinnost krajů a krajských knihoven, obcí

Doporučení: Knihovny a jejich provozovatelé provedou revizi plánů na řešení mimořádných situací v knihovnách s cílem jejich aktualizace, případně jejich přepracování s ohledem na veškeré známé druhy ohrožení sbírek, budov, personálu i návštěvníků

Plnění:

- Národní knihovna ČR zpracovala ve spolupráci se zástupci vybraných knihoven návrh metodiky krizového plánování v knihovnách a předložila jej Ministerstvu kultury. Návrh bude Ministerstvem kultury dopracován dle připomínek Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, které bylo požádáno o odbornou spolupráci.
 - V roce 2006 vydala Mezinárodní federace knihovnických asociací (IFLA) doporučení „Živelní pohromy a havárie – prevence a plánování nezbytných opatření v knihovnách a archivech“. Národní knihovna ČR zajistila překlad doporučení a jeho zveřejnění na webových stránkách¹⁰.
 - V některých krajích se uvažuje o vybudování záchranných pracovišť pro papírové dokumenty, dostupných i jiným institucím, např. ve Studijní a vědecké knihovně Plzeňského kraje.
26. Rozvinout spolupráci knihoven s muzei, archivy a dalšími typy paměťových institucí při zpracování, ochraně a zpřístupnění kulturního dědictví s důrazem na zavádění nových informačních technologií a kompatibilitu systémů. Připravit nové programy podpory využívání informačních technologií orientované na různé typy paměťových institucí, výsledky prezentovat společně.

Zajistí: MK

Termín: 2005

Dopad na státní rozpočet: Bude zahrnuto v připraveném programu (v novém programu Výzkumu a vývoje pro knihovny) a v rozpočtu MK

¹⁰ Viz http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=05_Ochrana.htm.

Spolupráce ostatních ministerstev: Ministerstvo vnitra
Regionální rozměr: Předpokládá se součinnost krajů a krajských knihoven

Doporučení: Využít stávajícího program VISK 5, 6, 7 a 9 pro podporu spolupráce paměťových institucí, nový program Česká muzea

Plnění:

- Doposud nedošlo k virtuální integraci knihovních dokumentů a předmětů či listin uchovávaných v muzeích a archivech. Až na ojedinělé výjimky nejsou realizovány nebo připravovány společné projekty. Jako hlavní příčiny tohoto stavu lze označit:
 - rozdílnou úroveň připravenosti využít potenciálu informačních technologií ve sféře knihoven, archivů a muzeí,
 - rozdílnost cílů jednotlivých oblastí,
 - rezortní bariéry a neexistenci dotačních programů, které by podporovaly vznik a realizaci společných projektů.
- Národní knihovna ČR vyzvala pracovníky muzeí, archivů a dalších typů paměťových institucí k zapojení do Pracovní skupiny pro koordinaci tvorby a využívání českých digitálních repozitářů <http://www.ndk.cz/pracovni-skupina/clenove-pracovni-skupiny/>.
- SKIP ve spolupráci s Národním archivem a Národní knihovnou ČR pořádá každoročně konferenci „Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě“, která se stala platformou pro vzájemnou výměnu zkušeností.
- Některé krajské knihovny organizují a podporují spolupráci knihoven paměťových institucí v oblasti ochrany a zpřístupnění kulturního dědictví, pořádají semináře pro tyto instituce, spolupracují s nimi v ediční činnosti a jsou iniciátory společných projektů (např. Krajská knihovna Františka Bartoše Zlín, Středočeská vědecká knihovna při budování regionálních fondů Středočeského kraje, Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové – zejména spolupráce s muzejními knihovnami).

27. Navrhnout systémové řešení ochrany historických knihovních fondů z hlediska nakládání s nimi a řešení způsobu jejich vývozu.

Zajistí: MK

Termín: 2006

Dopad na státní rozpočet: není

Doporučení: vyřešit zařazení historických knihovních fondů buď zařazením pod režim stávajících zákonů, nebo novelou knihovního zákona.

Plnění:

- V roce 2004 vstoupil v platnost zákon č. 80/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 71/1994 Sb., o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty, ve znění zákona č. 122/2000 Sb. Nová úprava zákona zavádí zcela nově vývoz předmětů kulturní hodnoty na dobu určitou, především za účelem jejich zapůjčení na výstavu. Vstupem ČR do Evropské unie platnost tohoto zákona nekončí. Se zrušením celní kontroly na hranicích s členskými státy EU nastal problém s potvrzováním formulářů osvědčení k dočasnému vývozu. Tato skutečnost tak může vést k nekontrolovanému pohybu předmětů přes hranice. Kulturní instituce, které vydávají povolení k vývozu, nemají prostředky, jak ve skutečnosti ověřit, zda předmět opustil či neopustil území ČR.
- Historické knihovní fondy nebyly prozatím legislativně vymezeny. Ministerstvo kultury zváží možnost přesnějšího definování jejich postavení v knihovním zákoně a zároveň provázanost knihovního zákona, zákona o ochraně sbírek muzejní povahy 122/2000 Sb. a zákona o archivnictví a spisové službě č. 499/2004 Sb. V souvislosti s tím bude třeba posílit personálně i finančně oblast ochrany, uložení a restaurování na jedné straně a oblast ochrany při manipulaci s historickými fondy ve výpůjčním procesu na straně druhé.
- Viz též ad 23 „Koncepte trvalého uchování knihovních sbírek tradičních i elektronických dokumentů v knihovnách ČR“.

E. Rozvoj lidských zdrojů

28. Zajistit odbornou přípravu a celoživotní vzdělávání pracovníků knihoven s důrazem na získávání znalostí a dovedností pro využívání informačních a komunikačních technologií a jazykových znalostí. Zvýšit úlohu knihovnických škol v zajištění celoživotního vzdělávání pracovníků knihoven. Pokračovat v rozvoji a rozšiřování odborného záběru vzdělávacích center v knihovnách.

Zajistí: MŠMT, vzdělávací centra knihoven

Termín: Průběžně

Dopad na státní rozpočet: Podpora vzdělávacích center knihoven zahrnuta v programu VISK 2

Spolupráce ostatních ministerstev: MK, MZD

Regionální rozměr: Předpokládá se součinnost krajů a krajských knihoven

Doporučení: Knihovny a jejich provozovatelé budou podporovat celoživotní vzdělávání pracovníků knihoven

Plnění:

- Úroveň znalostí a dovedností pro využívání informačních a komunikačních technologií se u pracovníků knihoven výrazně zlepšila, jak ukázal průzkum vzdělanostní struktury pracovníků knihoven, provedený Národní knihovnou ČR v roce 2004, ve srovnání s rokem 1998. Zásadní význam pro tuto oblast má podprogram VISK 2 - Mimoškolní vzdělávání knihovníků a činnost vzdělávacích center krajských a dalších ústředních knihoven.
- Možnosti celoživotního vzdělávání knihovníků se rozšiřují. Vzniká řada dlouhodobých a cyklických vzdělávacích aktivit pro jednotlivé specializace v oboru knihovnických a informačních služeb. Tyto aktivity se přibližují knihovníkům v regionech.
- Vzrostl počet rekvalifikačních kurzů v krajských vzdělávacích centrech, rozšířilo se vzdělávání pracovníků specializovaných na dětské čtenáře, vznikl e-learningový vzdělávací program pro specialisty v oblasti zpracování knihovních fondů, rozšiřuje se nabídka vzdělávacích aktivit v oblasti informačních zdrojů a služeb, aktivit se zaměřením na sociální dovednosti a schopnost komunikace s různými skupinami uživatelů. Většina těchto aktivit je pořádána vzdělávacími centry knihoven, případně ve spolupráci s nimi.
- Zlepšily se kontakty praxe s oborovými školami; nabídka celoživotního vzdělávání ze strany oborových škol není stále dostatečná. Z iniciativy ředitelů knihoven Plzeňského kraje bylo otevřeno bakalářské studium Knihovnictví a informační vědy na ZČU.
- V současné době se ve školách vyučuje podle vzdělávacích programů s názvem 1) metody a technika informační práce; 2) knihovnické a informační systémy a služby. Současně připravuje NÚOV spolu s MŠMT rámcový vzdělávací program pro tyto obory vzdělání pod pracovním názvem Informační služby (=čtyřleté denní studium zakončené maturitní zkouškou).

Financování programu VISK 2 - Mimoškolní vzdělávání (tis. Kč)

	Rok 2004	Rok 2005	Rok 2006	Rok 2007	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010
Plán	2 870	7 500	2 500	2 500	2 500	3 000	3 000
Skutečnost	2 265	1 500	1 529	5 430			

- Ve zdravotnictví realizovány vzdělávací a tréninkové semináře akreditovanými vzdělávacími institucemi – Institutem postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví, Národním centrem ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů a vybranými regionálními

mi centry jako součásti systému mimoškolního vzdělávání. Pro rok 2007 byl schválen Komisi veřejných informačních služeb ve zdravotnictví MZ ČR Program zvyšování kvality knihovnicko – informačních služeb pro rok 2007, jehož výsledkem bude projektový návrh systému celoživotního vzdělávání ve spolupráci s národními a mezinárodními odbornými společnostmi a knihovnickým školským.

29. V souvislosti se zvyšujícími se nároky na knihovnickou a informační činnost zlepšit platové ohodnocení pracovníků knihoven a prosadit odpovídající zařazení pracovníků knihoven podle nového katalogu prací. Systém celoživotního vzdělávání provázat se systémem odměňování.

Zajistí: Knihovny a jejich provozovatelé

Ministerstvo práce a sociálních věcí ve spolupráci s MK připraví popis typových pozic knihovnických povolání jako východisko pro zpracování kariérního řádu.

Termín: 2004 a dále průběžně

Dopad na státní rozpočet: Zahrnuto v rozpočtech jednotlivých knihoven

Doporučení: Knihovnické spolky a sdružení zahájí přípravu kariérního řádu pro pracovníky vybraných typů knihoven. Knihovny a jejich provozovatelé zpracují a uplatní kariérní řád.

Plnění:

- Formou průzkumu prověřila Národní knihovna ČR, že většina pracovníků knihoven byla podle nového katalogu prací zařazena odpovídajícím způsobem.
- Nevyhovující je rozdělení pracovníků knihoven do dvou skupin¹¹, kdy jsou tzv. odborní pracovníci zařazeni do tabulky v příloze č. 2 a ostatní v příloze č. 1, přičemž se jedná o pracovníky, kteří mají klíčový význam pro fungování knihoven – správci sítě, ekonomové apod.
- Specializovaným útvarem Ministerstva práce a sociálních věcí pro oblast zaměstnanosti je zpracováván Informační systém typových pozic, které je možno použít jako základ pro zpracování kariérního řádu. V rámci tohoto systému jsou v Kartotéce typových pozic uvedeny pozice Knihovník, Samostatný knihovník a Knihovník specialista.

¹¹ Nařízení vlády č. 568/2006 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 469/2002 Sb., kterým se stanoví katalog prací a kvalifikační předpoklady a kterým se mění nařízení vlády o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů.

- Kariéerní řád pro pracovníky knihoven vybraných typů nebyl zpracován.
- Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR se podílel na evropském projektu pro přípravu atestací knihovnické profese. V této souvislosti vydal publikaci „Evropský průvodce kompetencemi v oboru knihovnických a informačních služeb“; byla zahájena diskuse o jeho možném uplatňování v praxi ČR.
- Finanční podmínky v mzdové oblasti v knihovnách však trvale brání širšímu uplatnění principů provázanosti kvalifikace s platovým či kariéerním postupem. Podstatná část knihoven nemá k dispozici odpovídající objem finančních prostředků pro nadtarifní složky mzdy, což limituje uplatňování diferenciací v odměňování v závislosti na dosažené kvalitě a rozsahu práce. V průměru nízké mzdové ohodnocení pracovníků knihoven je příčinou časté fluktuace zejména mladých pracovníků.

Aktualizace

30. **Podpora dalšího vzdělávání knihovníků a informačních pracovníků prostřednictvím dotačního řízení, jehož cílem bude podpora účasti na zahraničních workshopech a seminářích, zejména uhrazením poplatků a nákladů s účastí spojených**

Zajistí: MK

Termín: příprava, zapracování do dotačních programů 2008, poté průběžně

Dopad na státní rozpočet: v rámci rozpočtu MK.